

UJ

KELEK

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

Az ujjaépítésben egységes a kongresszus

Hiába minden ellenzéki gáncs: a zsidó diplomácia újabb sikere az angol kormány-
nak ez az üdvözlő távirata a kongresszushoz. Fe-
lületesen olvasva nem több, mint udvariasság,
de a sorok között mélyebb értelme van. „A
kormány” bizakodva hiszi — így szól Chur-
chill gyarmattügyi miniszter sürgönye — hogy
igyekeztünk siker fogja koronázni. Palesz-
tinát virágzó és boldog országgá építik fel,
ahol zsidók és arabok a jólét elősegítésén
együttműködnek. „Angliának ez a bizakodása
jóval több pusztá szívé yességnél: határozott hit,
előlegezett bizalom a zsidó nemzeti akarata-
ban és a munkában. Ez a bizalom nőgatta a
britt királyi kormányt arra, hogy a népszövet-
séghez terjessze a mandátumtervezetet, ez
csatoltatta vele a Jordánon túl levő területét a
zsidó nemzeti otthon jelenlegi mappájához,
mert amit Anglia Balfourral megkezdett, nem
akarja az ut legnehezebbjén abbahagyni. Hol-
ott mint már kiderült, neki semmi komoly
érdeke, hogy a zsidó Palesztina és általában
Palesztina felépüljön. Ahogy Weizmann kellő
tájékoztató alapján mondotta: Anglia megvédi
keletre vivő útját másutt, semmi szüksége még
egy gyarmatra. Ez a meglepő kijelentés talán
hideg zuhanyként hatott itt-ott, de már nagyon
szükség volt rá. A zsidóságnak be kell látnia,
hogy kizárólag magában bízhat, a maga ere-
jére van utalva: ha ő nem építi fel az orszá-
got, senki más meg nem teszi.

Az elmúlt év, mint a jelentésekből kide-
rül, a csüggedés és a hanyatlás esztendeje
volt. Ép ideje, hogy a kongresszus friss vért töltson
a petyhüdt erekbe. Kritika és támadások elle-
nére már kezd kialakulni a közvélemény, amely
az alapelvek tekintetében egységes és szilárd.
A hagyományos cionistamunka erősnek bizo-
nyult, nem lehetett megintatni. Az ut tehát a
régiből halad tovább. Fontos ez a belső inten-
zív zsidó élet szempontjából: a Palesztina-
munka nem lesz rideg gazdasági gyarmatosi-
tás, de a bolyongó, évezredes vágyának a lete-
lepítése zsidó talajon, zsidó levegő alatt, zsidó
kulturális viszonyok közé. A galut zsidója együtt
ébred Palesztina hazatérteivel s mint a fizi-
kában az endozmózis és exozmózis: egy-
másra hat mindkettő. Amelyik egészséges ned-
veket termel, beszívárogtatja a másikat. A gal-
ut küldi a pénzt, az embereket, Palesztina
küldi a kulturát és az áldást. És fordítva. Mert
a kulturának és az áldásnak a galutból is
áramlania kell, itt sem szabad miveletlenül
hagyni a zsidó telkeket, mert e pillanatban a
galut az őanyag, amiből Palesztina felépül. A
cionistamunka szempontjából tehát egyformán
fontos a zsidó, akár még künn él a szétszóra-
tásban vagy otthon Palesztinában.

És Szokolov is megmagyarázza, miért
van szükség az úgynevezett diplomatisálásra.
Diplomácia nélkül nincs politika. Politika
pedig, ha országot akar hódítani, csak
kétféle lehet: háborus vagy békés. Mi nem
karddal megyünk hódítani, de politikával. És
ha az intenzív munka olyan eredményes lesz,
mint az intenzív politika, meg lehetünk elé-
gedve. És ha más hódításról beszélünk, beszél-
nünk kell a hadseregről is, amely a békés hó-
dításra ásóval és kalapáccsal utnak indul.
Egyelőre kelet boldogtalan zsidótömegei. De
ezek a tömegek az élethálal mesgyéit róják,
noha a béke katonái. Nem egyszer előfordult,
beszéli Szokolov, hogy a zsidó tömegeket meg

kellett védeni. Ki más törődött volna a pog-
romok brutalitásával és jogtalanságával, ha
nem a zsidó politika? Talán az emberbaráti
egyesületek vagy maguk a pogromdult ország
zsidói? Nekünk kellett fellépünk, akik a zsidó
nép millióit képviseljük. Szokolovnak igaza van.
Es ha a zsidó diplomácia csak annyit ért volna
el, hogy a békeszerződésbe belevetette az
úgynevezett zsidó-klauszult, így is nagy mun-

kát végzett volna. S a diplomáciára még so-
kaig szükség lesz, mert az ország csak évek
mulva lesz olyan erős, hogy ő legyen a szó-
szóló tizenötmillió zsidóért. Igen természetes,
hogy az országépítésre még nagyobb szükség
van, mert az országnélküli politika csak ideig-
óráig érhet el sikereket. A tizenötmilliónak
össze kell tartania az akaratban és a teglarakó
munkában.

Szokolov a cionista politikáról

Nahum Szokolovnak, a kongresszus elnöke-
nek a politikai vita lezárása után mondott
beszédét az Uj Kelet kivonatolatos közölte. A
beszéd néhány részét pótlólag adjuk itt:

— Uram! Tudomásul kell venniük, hogy
zsidó népszerűségünk közjogi elismerését kivív-
tuk. Utolsó kongresszusunkon a zsidó nép
fogalma a nemzetközi politikában ismeretlen
volt, mi ennek elismerésére törekedtünk. A
diaszpóra két évezredén soha ilyen elismerés-
ben részesült nem volt. Olvassák a zsidókérdés
történetét és az utolsó évszázad emancipá-
cióját, ezernyi okiratot, rendeletet, törvényt és
statutumot és sehol nem fogják ezt megtalálni.
Mi elértük a célt, megszereztük a zsidó nép
számára a nemzeti otthonot. Ez az, amit London-
ban, Párisban, Rómában, Washingtonban és
Sanremóban nemzetközi szerződésekben le-
szögeztek. A mi eddig a káosz mélyében volt,
most napfényre került. A nevünk: „zsidó nép.”
Ez világhistória tény, történelmünk egyik
még földjelző köve, amit itt a zsidó nép ké-
pviselése előtt ünnepélyesen tudomásul vesznek,
(Viharos tetszés.)

A zsidóság néppé lett

— Ezzel az elvi ténnyel kapcsolatos a
másik nem kevésbé fontos dolog, nevezet-
esen a deklaráció. Erec Jiszraellel való
történelmi kapcsolatunk elismerése és apánk
históriai igénye a földhöz. Soha, amióta orszá-
gunkból elzavartak, a népek nem ismerték el
ezt az igazunkat. Mi ezt az elismerést elértük.
Uram! A cionista kongresszus a Balfour-dek-
larációt csak most veszi át. Egy előkelő és
nemes cionistához, lord Rotschildhoz intézték,
de az igazi címzett a zsidó nép. Képviselőtünk
egybegyült itt és általa nyeri el a zsidó nép
törvényesen, elismerése dokumentumát, elis-
merését Erec Jiszraelhez való minden jogának.
(Viharos tetszés. A kongresszus tagjai ünnepi
lelkességgel felállanak.)

— Ezek a pillanatok alapvetők voltak. E
nagy elhatározások méltóságát, szépségét nagyra
kell becsülnünk, a lekicsinyelés aktusát bizzuk
csak ellenségünkre. Erthetetlen volt, hogy az
urak egyike a deklarációról ironikus hangon
beszélt. Az ilyen megnyilatkozások meggondo-
latlanság és felelőtlenség jelei.

— Uram! Néppé lettünk és nekünk
ennek következményeit le kell vonnunk! Meg
kell a deklarációt valósítani, küzdeni
fogunk és szenvedni, de már van valami,
amiért — ép úgy, mint minden más — nép,
harcolni és szenvedni fogunk.

A palesztinai aknamunka

— En is láttam a palesztinai eseménye-
ket. Ha itt ezekről úgy nyilatkoznak, mint
pogromokról, akkor azt mondanom kell, hogy
ez nem volt pogrom, annál rosszabb volt, egy
nemzeti harc elvetelt szülőtte. Ha háborút

üzennek, a megtámadottnak akkor még min-
dig van alkalma az előkészültre és védeke-
zésre, ez azonban egy olyan rajtaütés volt,
amelyet nem lehet masként jellemezni, csak
gyávának és aiattomosniak. Sajnáljuk, hogy az
arab nép egy része bűnös agitációval, aljas
gyilkosságokra csábította magát, Jaffa és a
koloniák ártatlan népe ellen. Ezt az eljárást
nem lehet menteni. Protestálunk e helyről ama
híresztelés ellen, amelyet nem zsidó részről
félhivatalosan is terjesztettek, hogy a jaffai
események mögött a bolsevik üzelmek lap-
pangottak volna. Sem a régi kolonisták, sem
a városi lakosság, sem a chálucok nem lázi-
tottak. Szilárd meggyőződésünk, hogy a szo-
moru esemény, egy bizonyos részről történt,
aljas agitáció műve volt; olyanoké, akik ezzel
nemcsak nekünk, hanem saját nemzetüknek
is ártanak. Felolvastam öxselenciája, a High
Commissioner üdvözlő táviratát, vegyék e
köszöntést méltóan tudomásul. Meg vagyunk
röla győződve, hogy jó száadéktól van áthatva.

— A kongresszus szabadon, minden szen-
vedélyességtől mentesen nyilatkozik az összes
kérdésekben. Csak ennek van igazi értéke. A
közigazgatás néhány hibáját fájjaljuk, első-
sorban a bevándorlási tilalmat. Csak olyan
megszorításokat akarunk e téren, amit mi ön-
kényesen magunkra szabunk. Mi protestálunk
ez ellen és most a kongresszus ünnepélyes
határozatokat hozott. Ne feledjük, hogy uj
közigazgatással van dolgunk és hogy a man-
dátum még nincs aláírva. Azt beszélték itt,
hogy bizonyos kedvező pillanatokat elmulasz-
tottunk. Gondoljanak csak arra, hogy milyen
nagy pillanatok előtt állunk meg. Ha azonban
őrbizalmunk van, akkor e pillanatok elé öröm-
mel nézünk.

A jövő politikája

— Nehéz és hosszú politikai munka áll
még előttünk. Minden nap politikát csinál. A
vitába beledobták ezt a szót: diplomatisálás.
Nincs nap, amely politikát ne csinálna. Nem
tudom, vajjon láthatatlan szálak mennek-e a
teremből ahhoz a nemzetközi gyűléshez, amely
most Genfben tanácskozik. Beleptünk a népek
családjába és a népek egymáshoz való viszo-
nyában csak két ut van: diplomácia, vagy
háboru. Ha a viszonyokat rendezték, akkor
örködni kell felettük.

— Hogy a diaszpóra-politikáról beszél-
jünk, szem előtt kell tartanunk a róla alko-
tott két véleményt. Az egyik szerint az orszá-
gos szervezetek ügye ez, a másik szerint a
Világszervezeté. Némelykor arról van szó,
hogy egy akciót hajtsunk végre, némelykor,
hogy egy pogrom veszélyét hártuk el, vagy
hogy politikai lépést tegyünk. És jönnek a
dogmatikusok és kifejtik, hogy ez nem a mi
ügyünk, hanem az Országos Szervezet ügye.

En azonban kijelentem önök előtt: én ezt mindig a magam ügyének tekintem.

— A Cionista Világszervezet nevében fogok mindig intervenálni, hivatalból, mindig, valahányszor a zsidó becsület és jog érdekében erre szükség lesz. (Viharos tetszés.) Ki tegye ezt, talán egy komité, amely néhány száz

Dr. Ruppin a palesztinai viszonyokról

Dr. Ruppin jelentésének folytatását alább közöljük:

— Néha azt a kérdést is hallom, hogy a bevándorlók mivel foglalkozzanak inkább: iparral vagy mezőgazdasággal. E kérdésnek nem tulajdonítok jelentőséget. A bevándorlók olyan hivatást válasszanak, amely tartós egzisztenciát nyújt nekik. Ha a mezőgazdaság nyújt jobb kilátásokat, akkor vessék magukat erre a foglalkozásra. Ha az ipar adja meg a megélhetési lehetőségeket, akkor legyenek iparosok. A mezőgazdaság mellett szól az az igyekvésünk, hogy Palesztinából nemzeti otthon csináljunk, amit nemcsak népesedési fölénnyel akarunk elérni, hanem azzal is, hogy sok földet vásároljunk. Hiszen ha csak ipart akarunk, akkor egy bizonyos területre kellene szorítkoznunk, városok, kikötők és vasuti centrumok közelébe, ami azt jelentené, hogy az ország többi része érintetlen lenne a zsidó munkától. Ha ujjában hangsúlyozzák az ipar fontosságát Palesztinában, akkor ennek okát abban kell keresni, hogy az utolsó években a mezőgazdasági kolonizáció sok nehézséggel küzdött. Azt hiszik ugyanis, hogy az ipart könnyebben, akadálytalanabban lehet megteremteni. Sok ipari kísérlet azonban nálunk is eredménytelen volt és úgy látom, hogy az akadályok ezen a téren nem könnyebbek, mint a földművelés körül. Azt mondják, hogy a bevándorló zsidók Európában az ipar terén főként vállalkozók, műszaki tisztviselők, vagy kereskedők. Az iparok munkásai azonban jórésben nem zsidók; Palesztinában azonban az ipar csak úgy tud egzisztenciát nyújtani zsidó bevándorlóknak, ha a munkások is jórésben zsidók lesznek.

A földvásárlás

— Egy éve, hogy Palesztinában polgári közigazgatás van és hogy Sir Herbert Samuel áll az ügyek élén, mégis ez az esztendő halatlanul súlyos volt a Palesztina-munka szempontjából. Szervezetünk belső viszaljai, amelyek 1920-ban kezdődtek, a palesztinai hangulatra nagyon kedvezőtlenek voltak. Szerencsétlenül találkoztunk a véletlennek, hogy a vizsály nyomán a pénzek is mind gyöngébben folytak be. Hány éleirevaló tervet kellett visszautasítanom ez alatt, tisztára azért, mert nem volt kilátásom pénzügyileg támogatni a dolgokat.

— A cionista világszervezet nagy cselekedetek végrehajtására küldött bennünket Palesztinába, de sem adhatott megfelelő eszközöket és a kétségbeesés érzésével kellett itt dolgoznunk. Nagy megerőltetéssel be lehetett hozni ezer chalucot, meg lehetett szerezni a városokban és vidéken nagy kiterjedésű földeket. A bevándorlott fiatal emberek kétségtelenül megszilárdították pozícióikat, bár ki kell jelentenünk, hogy ezek az ifjak csak kis részben tudtak tartós elhelyezkedésre szert tenni. Főként közmunkáknál vannak elfoglalva, de ez csak átmeneti munkásság és el fogjuk veszíteni ezeket az értékes embereket, ha a mezőgazdaságban az építkezés körül és az iparban nem szerzünk nekik állandó munkát.

— Nyolcvanezer dunam elsőrangú földet vásároltunk. Ennek körülbelül a felet a Zsidó Nemzeti Alap vette meg. A jó alkalmat nem volt szabad elszalasztani és ha ma abban a helyzetben vagyunk, hogy reális dolgokról beszélhetünk a kolonizáció körül, akkor ezt ezeknek a földvételnek köszönhetjük. Minden kísérlet intenzív kulturára reális alapot nyert a vételek útján. Jó néhány esztendőre elláttunk magunkat földvételrel, úgy, hogy nincsen több gondunk arra, hogy földspekulációk miatt károsodni fogunk.

— A kormány a Zichron Jakob és Athlith közötti lévő dűna-területet sok évi bérletbe adta a zsidó gyarmatosítási szövetségnek, amely moosármentesítő munkáját megkezdte

emberbarátabból áll, vagy mi, akik a zsidók millióit képviseljük? Párisban a legnagyobb munkát végeztük a cionizmusért, és úgy, mint népünk védelméért, Páris nélkül nem lenne London. E munkát én a magam részéről a cionizmus intőgráns részének tekintem. (Hosszantartó zajos taps).

báró Edmond Rotschild pénzügyi támogatásával.

— A városi földvásárlás a Palestine Land Development Company vételei következtében Jeruzsálemben, Jaffában, Haifában és Tibériásban tízenkétezer új háztelék áll rendelkezésünkre. Ez meg fogja akadályozni a városokban a telekspekulációt.

A munkásbank szerepe

— A munkásbanknak, amelyhez a cionista organizáció negyvenezer font sterlinget, a munkások egyelőre tízezer font sterlinget adtak, a munkások számára lehetőséget kell nyújtania, hogy szövetkezeti uton különféle nagyobb akkordmunkát vállaljanak. A munkásbank a közmunkáknál már jelentős szerepet játszott és remélhető, hogy továbbra is gyümölcsöző munkát fog végezni. Végül meg akarom említeni azokat a tárgyalásokat, amelyek közöttünk és Ruthenberg között folytak le egy koncesszió megszerzése dolgában, amelynek nyomán a vizierők intenzív és radikális felhasználásával a munkát meg lehet majd gyorsítani.

A palesztinai bevétel jelentősége

— Sokat kell küzdeniök a gyarmatoknak nemcsak belső nehézségekkel, hanem a bel-földi és a külföldi konkurenciával is. Délország, Ausztrália és Argentína szűzi talajából sokkal dúsabb terméshozadék jön, mint Palesztina nehézkösen megművelhető, technikai segédesszközök nélkül megdolgozott földjéből. Ezek az országok Palesztinába küldik búzájukat, ahol vámmal és fuvardíjakkal együtt harminc százalékkal drágább, mint otthon, termőországukban. De nemcsak ezek az országok, hanem a szomszédos Hauran is elsőrangú búzatermő vidék. Az arab fellah sokszázéves tapasztalatában és nagy igénytelenségében tud magának valami kis egzisztenciát teremteni, de a zsidó, aki tapasztalatok híján van és akinek életstandardja az európai élethez igazodik, nem igen képes felvenni a versenyt. Ha pedig a gabonatermelés helyébe az állattenyésztés és a zöldségtermelés vesztük, akkor Egyiptomból jelentkezik a konkurens, ahol a Nílus vize és a kitűnő trágyázás a világ legbujább és legjobb zöldségféléit adja. A gyapot, az olaj és a mandulatermelésnél az olcsó munkát asszonyok és gyermekek végzik el, de a zsidóknál a gyermeket nem lehet erre felhasználni, minthogy iskolába kell járniok.

A palesztinai mezőgazdaság

— Ezekkel azonban még nem merült ki az akadályok sorozata — folytatta dr. Ruppin — de már élénken mutatja, amit önök már ismételtlen halhattak, hogy a leg súlyosabb feladatunk közé a jövedelmező mezőgazdasági üzemek megszerzése tartozik. Nem lehet csodálkozni azon, ha a palesztinai kolonizáció eddig kedvező eredményeket nem hozott. De hamis a beállítás, amikor a cionista szervezetet okozzák azzal, hogy nem az egyéni kolonizációt támogatja, hanem a csoportos gyarmatosítást. (Kvucca.) A kvucca ellen azt az érvet hozzák fel, hogy eddig alig gyümölcsöztek és hogy deficiettel dolgoztak. Ez azonban hamis feltevésből indult ki, mert mindazokat az összegeket, amelyeket a Cionista Szervezet évente a kvucca javára kiad, deficitnek mondják, holott az összegek javarésze leltári beszerzésekre és az üzem teljesség tételére szolgál, tehát egyáltalán nem elvesztett pénz.

— Az a bagállítás is hamis, amikor azt mondják, hogy a mezőgazdasági kolonizációnak szociális formája okozza az eredménytelenséget. Tudniok kell, hogy nem a szociális és nem a jogi forma e probléma gyökere, hanem az emberek aravalósága és a palesztinai mezőgazdaság rehabilitálásának kérdése.

A mezőgazdasági kiképzés

— Ami az embereknek mezőgazdaságra való kiképzését illeti, fájdalom, ezirányban még keveset tehetünk. A háború előtt mindössze egyetlen gazdasági iskola állott fenn: Mikveh Izrael. Amikor annakidején a bécsi kongresszuson farmjaink deficitje miatt panaszkodtam, rámutattam arra, hogy ifjaink mezőgazdasági kiképzésben részesüljenek. Ugyanezt ismételhetem most is. Sőt kívánatosnak tartom, hogy Európában is gondoskodjanak efajta kiképzési lehetőségekről. Így ugyan, hogy Európa nem tudja a palesztinai speciális viszonyoknak megfelelő képzést nyújtani, de egy Európában kiképzett gazdasz nagyon jól értékesíteni tudja ismereteit Palesztinában is. Azt a mozgalmat, amely különösen Németországban mutatkozik, melegen üdvözölöm. Itt ugyanis a fiatalembereket kivándorlásuk előtt beavatják a mezőgazdasági elméleti és gyakorlati tudnivalókba. Kell, hogy más országokban is példaadásul szolgáljon ez.

— A technikai problémák körül is kevés történt. Még a trágyázási módokat sem lehetett komolyan tárgyalni, nem lehetett szó a legmegfelelőbb talaj megmunkálásról. Az alithi kísérleti állomást a háború tönkretette. az állomás vezetője Aron Aronshon tragikus halálával az egész üzem megszűnt. Most újra kísérletekkel kell majd dolgoznunk, ha e technikai kérdésekben tisztán akarunk látni. Tavaly his mértékben már megtörtént ez, de a kísérletezés ügyét ki kell építenünk. Valószínűleg Kaliforniából Palesztinába hívunk egy elsőrendű szakembert, aki meg fogja látogatni üzemeinket és helyi tapasztalatai alapján olyan részletes tervet fog benyújtani, amely további munkálkodásunk alapja lehet.

A gazdálkodás reformjai

— Dr. Soskin ur, aki a talaj-kultúráról fog előadást tartani, a kis, öt dunamnyi, intenzív gazdálkodást javasolja. Én nem járulhatok ehhez hozzá. Azt kívánom, hogy a mai üzemi formák, természetesen módosításokkal és javításokkal, maradjanak meg továbbra is, amíg megfelelő eredményt látunk. Az én álláspontom az, hogy azonnal kezdjük meg az intenzív gazdálkodást egy jól öntözött területen, minélgyi a szakértők az előkészületek technikai részét elintézték. E célból — úgy gondolom — leg jobbat lesz a mosav ovdim rendszerrel 50—100 dunamnyi területen Emek Jezreelben, a legjobb munkások segítségével megkezdni ezt a gazdálkodást. A jemeniták gazdasági letelepedését is meg akarjuk kezdeni. Új tervet dolgoztunk ki az achuza-rendszer régi formájának megváltoztatására és felújítására. Ennek az alap-gondolata első sorban, hogy a kapitalisták, akik pénzüket adták a gazdaságra, nem egyszerű bér munkásokkal, hanem munkások szövetkeztelével dolgoztassanak, akik később a gazdaság egy részét tulajdonul kapják. Az achuza nem csak ültetvényeken alapuljon, hanem tejjgazdaságon és vetemények termesztésén is. Az achuza új sémájánál tekintetbe vettük, hogy tapasztalat szerint az achuza résztvevői közül csak egy töredék megy Palesztinába. Azzal számolunk, hogy azok a tagok, akik nem tudnak Palesztinába eljutni, a rájuk eső részt, a bevándorló tagok javára engedjék át hosszú lejáratú kölcsön fejében, természetesen jelzálogbiztosíték mellett. Ezzel eléjük azt, hogy minden tag hozzájárulása olyan összegre redukálódik, amely lehetővé teszi a kelet-európai pénzügyi viszonyok mellett is a részesedést.

A lakáskérdés

— Attérek most már az építkezésre. Körülbelül egy évvel ezelőtt Palesztinában az építkezési anyag, különösen az Európából behozott vasár, fa és cement az a munkabér is, olyan magas volt, hogy körülbelül háromszor annyiba került egy ház építése, mint a háború előtt. Ezek az árak elriasztották azokat, akik építeni akartak és csakis a nyomasztó lakásínségnek köszönhető, hogy a Cionista Szervezet hitelnyújtása nélkül is, Jaffában és Haifában mintegy száz új ház épült. Az utóbbi időben az építési anyag ára azonban visszament, a munkabérek is súlydtek, úgy, hogy ma már csak ötven százalékkal drá-

gább egy ház építése, mint a háború előtt. Nem valószínű, hogy az árak még jobban is süllyedjenek. Mindazonáltal az építő-munka számára megnyílt a tér. A lakásügy azonban minden egyes bevándorlóval, aki Palesztina földjét érinti, napról napra nő. Lehetetlen rendes áron lakást kapni, de viszont lehetetlen, hogy egész családok, asszonyok és gyermekek hosszú ideig sátorokban lakjanak az időjárás szeszélyének kitéve. A bevándorlási akció kénytelen megállni, ha a lakáskérdést nem oldjuk meg. Ideiglenes barakkok nem segítenek a dolgon, ezek nem is sokkal olcsóbbak, mint a masszív házak. Fontos tehát, hogy építő társulatok útján és jelzáloghitelek segítségével siettessük a kőházak felépítését. Ugy képelem a dolgot, hogy egy négyszáz tagú építő társaság alakul, amely négy év alatt, mind a négyszáz tag számára házakat épít. Ha feltételezem, hogy két szobából és mellékhelyiségekből álló lakás kétszáz font sterlingbe kerül és ha a jelzálogbank hatvan százalékát nyomban kifizeti, akkor minden tag mindössze nyolcvan font sterlinget ad a sajátjából. Mint-hogy ezt az összeget is csak kevesen tudják a bevándorlók közül előteremteni, úgy vélem, hogy ezt a tartozást négy egyenlő évi részletben törleszteni kell. Husz font sterlingjével 15 év múlva a ház egészen tehermentes.

A bajor kormány lemondott

Kormányválság a birodalmi kormány kompromisszum-javaslatára miatt — Az angol-ir tárgyalások — A népszövetség feladatai

— Az Új Kelet tudósítójától —

Berlin, szept. 13. A bajor minisztertanács határozata, amellyel visszautasította a birodalmi kormány kompromisszum-javaslatát, súlyos belpolitikai bonyadalmakat idézett elő Bajorországban. A birodalmi kormány javaslata mellett csupán Kahr bajor miniszterelnök és Roth igazságügyminiszter szavazott. A kormány többi tagja a javaslat ellen, tehát a szakítás mellett foglalt állást. Kahr miniszterelnök és Roth igazságügyminiszter a minisztertanács után beadta lemondását. A kormány többi tagja szintén lemondott. Kahr utódjaként Phillinget és Helldt emlegetik. Mindkettő német néppárti politikus. E belpolitikai válság megoldásától függ nemcsak Bajorország, hanem az egész német birodalom sorsa.

Az angol-ir tárgyalások eredményesnek mutatkoznak. Az ir kormány válaszejgyezke, amely az angol javaslatokra reflektál, békülékeny hangú. Ir politikai körökben a józan felfogás kerekedett felül. Az ir politikusok hangsúlyozzák, hogy a békét áldozatok árán is létre kell hozni. Az ir kormány revízió alá vette eddigi követeléseit, azokat módosította, úgy hogy az újabb ir feltételek már elfogadhatók lesznek.

A népszövetség legutóbbi ülésén Leon Bourgeois tartott beszédet. Ismertette a népszövetség jelentőségét és hangsúlyozta, hogy a világ népeinek kifejezett akarata a népszövetség fentartása. A washingtoni konferencia a népszövetség jövőjére nincs hatással, sőt erősíti a népszövetség erkölcsi tekintélyét. Bourgeois ezután kiemelte a népszövetség hármas célját: első teendő, hogy fel kell állítani a nemzetközi döntőbírásgot, azután meg kell szüntetni azokat a jelenségeket, amelyek a békét veszélyeztetik és végül meg kell valósítani a nemzetek nemzetközi szervezetét.

A kisázsiai fronton a harcok enyhültek. Anatóliai hírek szerint a görögök a harcátér egyes részein helyi jelentőségű sikereket értek el.

A kiadóhivatal közleménye: Tisztelettel kérjük helyi és vidéki t. előfizetőinket, hogy a lap késedelmes kézbesítését kiadóhivatalunknál jelentésük be, hogy a gyors és pontos kézbesítésjírát intézkedhessünk.

A magyar kormány Nyugatmagyarország átadására új módozatokat javasol

Hír Károly exkirály szökéséről — Benes jegyzéke a követek tanácsához — Nyugatmagyarországon „terrorrezsím uralkodik” — Az antantbizottság Bethlen és Horthy ellen — A magyar kormány válsága

— Az Új Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 13. A „Baseler Nachrichten” ma esti külön kiadása szenzációs hírt közöl. A lap információja szerint Károly exkirály megszökött Svájc területéről. A lap részleteket nem tud a szökés körülményeiről és idejéről, csak azt tudja, hogy

Károly király nem tartózkodik többé Svájcban.

Berni hivatalos körökben még nem erősítették meg ezt a hírt. Lehetséges, hogy Károly újból meg fogja kísérelni, hogy Magyarországra jusson és elfoglalja a trónt. A nyugatmagyarországi események ugylátszik felbuzgatták erre a vakmerő lépésre, — ha ugyan a „Baseler Nachrichten” közleménye megfelel a valóságnak.

A magyar kormány vasárnap délelőtt átnyújtotta a három európai nagyhatalom budapesti képviselőjének a kormány választ az antantjegyzékre. A magyar kormány jegyzéke többek között a következőket mondja:

Azok a szomorú események, amelyeknek a legutóbbi napokban az A. zóna színtere volt, természetes következményei az elkeseredésnek. Távol áll a magyar kormánytól, hogy letagadja,

Nyugatmagyarország területére beférkőzött

számos olyan egység, aki nem az elszakítandó területekről származik és ott részt vett a lakosság felkelésében. Az A. vonal és a trianoni határvonal között tartózkodó csendőrség létszáma mindössze ezerkilencszáz fő, beszámítva „Ostenburg” őrnagy három csendőrszázadát és „Ranzemberger” kapitány két csendőrszázadát. A magyar kormány elhárít magáról minden felelősséget azokért a sajnálatos eseményekért, amelyek Nyugatmagyarországon történtek.

A jegyzék ezután vádat emel az osztrák kormány ellen, majd hangoztatja, hogy kész a trianoni béke végrehajtására és új kiürítési tervet ajánl. Az erre vonatkozó rész szövege a következő:

A magyar kormány a szóbanforgó területen uralkodó nehéz helyzetre való tekintettel célszerűnek tartja, hogy a soproni szövetségi katonai bizottság a két közvetlenül érintett ország hatóságainak bevonásával és mindkét fél, valamint a kérdéses terület érdekeinek figyelembevételével

új átadási módozatot dolgozzon ki.

amely számot vetne a megváltozott viszonyokkal. Magától értetődik, hogy a magyar kormány hajlandó a jegyzőkönyvet azonnal aláírni, amint az átadás e terv szerint megtörténik.

Dr. Benes csehszlovák külügyminiszter a nagykövetek tanácsához a nyugatmagyarországi kérdésben jegyzéket intézett, amelyet megküldött a nagyhatalmak kormányainak és a jugoszláv és román kormányoknak is. A jegyzék szövege a következő:

A csehszlovák köztársaság kormánya nevében bátorodom a nagykövetek tanácsának figyelmét a következő eseményekre irányítani:

Nyugatmagyarországon három hét óta igen komoly események mennek végbe. Volt magyar katonák csoportjai, szabadsapatokkal és bandákkal egyesülnek olyan harcformációkká, melyek jellege nehezen határozható meg. Szabályszerű ütközetek útján megkísérlik lehetetlenné tenni azokat, akik a rendet helyreállítani s a szerződéseket teljesíteni akarják. Szakadatlan üldözések folynak

Egy terrorrezsím uralkodik ott

és híreink szerint nem ijednek vissza a legborzasztóbb erőszakoskodásoktól sem. A szomszéd területek lakossága tele van félelemmel és a legnagyobb nyugtalansággal. A gazdasági élet Középeurópa e területén, mely a háborútól is sokat szenvedett, mérhetetlenül szenved emiatt és az összes szomszédállamok érzik ez állapotok kárhözatos következményeit.

A csehszlovák köztársaság kormánya azon a nézeten van, hogy tekintet nélkül arra, hogy kit terhel a felelősség ezekért a végzetes állapotokért,

a mai helyzet immár absolute elviselhetetlen.

Szövetségeink iránti köteleességünk felhívni figyelmüket ezekre az állapotokra, amelyek Európa békéjére a legnagyobb veszedelemet jelentik. Köteleességünk felszólítani az anarchisztikus állapotok megváltoztatására, melyek oly intervenciókkal kapcsolatban keletkezettek, amiket még nem akarok igazi nevéükön nevezni. Ezt a kérdést a lehető leggyorsabban el kell intézni. Meg kell állapítani, hogy az általános béke a legnagyobb mértékben veszedelemes, ha következmények nélkül meg lehet szegni a nemzetközi kötelezettségeket, ha akciókat lehet lefolytatni, melyek a nemzetközi jogba ütköznek, h következmények nélkül szisztematikusan lehetlenné lehet tenni a békeszerződések érvényesítését. A csehszlovák köztársaság tudatában van azon köteletségének, hogy

meg kell védelmeznie a békét,

a nagykövetek tanácsának s a szövetséges nagyhatalmak teljes egyetértésével, valamint mindezek teljes egyetértésével, akik a jelen eseményekben közvetlenül érdekelve vannak.

Nyugatmagyarország megszállásában vasárnap váratlan fordulat történt. A visszavonuló osztrák csendőrség helyébe magyar katonai csendőrrészek szombaton Nyugatmagyarország régi határáig nyomultak előre. A magyar csapatok az új folyamán váratlanul parancsot kaptak, hogy

térjenek vissza Sopronra.

A visszavonulási parancsot a soproni tábornoki bizottság erőszakolta ki a magyar kormánytól. Hétfőn az A. zónában már nem volt magyar katonaság, az osztrák csendőrség pedig nem vonult addig be, míg az antant Nyugatmagyarország sima átadását nem biztosítja. Így ezen a területen jelenleg nincsen megszálló katonaság.

A nyugatmagyarországi konfliktus valószínűleg kormányválságot fog előidézni Budapesten. A Sopronban tartózkodó három szövetséges tábornok eddig teljesen egyoldaluan látta a nyugatmagyarországi eseményeket. Vasárnap a három antant-tábornok találkozott Landeggen Schober osztrák kancellárral, aki kétségbevonhatatlan bizonyítékokat terjesztett a tábornok elé

azokról a monarchista üzemekről.

amelyeket a magyar kormány támogat. A landeggi találkozás után a tábornoki bizottság jelentést küldött Párisba, a Bethlen-kormány és végeredményben maga Horthy kormányzó sem alkalmas személyiség arra, hogy egy az antant kötelezettségi viszonyban levő európai ország vezetője legyen.

A tábornoki bizottság erélyes fellépése Budapesten politikai válságra vezet. Nemcsak Sigray adta át lemondását, hanem

küszöbön áll az egész Bethlen-kormány lemondása

és azontul. Horthy kormányzó távozása is. Budapesti politikai és kormánykörökben a hétfői nap folyamán óriási nyugtalanság volt észlelhető.

Masaryk cseh köztársasági elnök Pozsonyba érkezett. Az elnököt Pozsonyban nagy ünneplésben részesítették. A pozsonyi lapok szerint a köztársasági elnök pozsonyi tartózkodása a nyugatmagyarországi eseményekkel van összefüggésben.

Életünkgyermekünkben teljesül. Magunknak adunk, ha a Tarbutnak adunk

A Haggibort öt hónapra felfüggesztették

Suciu lemondott a footbalszakosztály elnökségéről — Utóda dr. Borsán György

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kolozsvári kerület footbalszakosztályának intéző bizottsága tegnap esti ülésében a bajnokságot Haggibbor játékosait bajnoki és egyéb mérkőzésekre öt havi időtartamra felfüggesztette. Ez a példátlan ítélet, amellyel ezt a kiváló csapatot főnkre akarják tenni, méltóképpen sorakozik ama gyűlölködő, feltékenykedő és kicsinyeskedő intézkedések közé, amellyel a Haggibbor rövid fennállása alatt elgáncsolni, fejlődésében megakadályozni igyekeznek. Ennek a példátlan botrányos határozatnak nincs semmi egyéb motívuma, mint az a szándék, hogy a legerősebb ellenfelet, amelyet a mezőnyben nem sikerült legyőzni, végső erőtesztelés-képpen a zöld asztalnál és a kulisszák mögött fojtsák meg. A kolozsvári csapatoknak egyrésze, igaz, hogy kisebbik része dicséretes önzetlenséggel a Haggibbor mellé állt, de a bajnokságban rivális marosvásárhelyi MTK intézője hetek óta itt futkosott és az szervezte a kivégzéshez szükséges szavazókat, teljes egyetértésben Suciu elnökkel.

A nevezetes ülés lefolyása megfelelő keretét adta ennek az ánamunkának. Az ülés megnyitására Suciu elnök bejelentette, hogy az elnökségről lemondott és helyébe a Comitetul Regional kinevezte dr. Borsán György miniszteri tanácsost. Ezután a parlamentáris formáknak megfelelően csak az következhetett volna, hogy a lemondott elnök eltávozik és átadja helyét utódjának. De nem ezt történt. Suciu ur kijelentette, hogy ezen az ülésen még elnökölni akar. Szüksége volt még erre az ülésre, mert rá akarta tenni a koronát arra az elkészedett és kicsinyes elfogulóságot diktált kampányra, amelyet rövid, de emlékezetes elnöklése alatt a Haggibbor ellen vezetett. Kész haditervek voltak arra, hogy a Haggibbor-tól megvonják a játékosait és kitiltják Kolozsvárral egyetlen sportpályájától és Suciu lehetségesnek tartotta, hogy ilyen lényeges ügyben, mint lemondott elnök vezesse a tanácskozást.

A vád az volt, hogy a Haggibbor engedetlenséget követett el a footbalszövetséggel szemben a megsemmisített és újra lejátszandónak rendelt ligadöntő alkalmával. Tudvalevő, hogy a ligadöntő mérkőzést, amelyet a Haggibbor nyert meg néhány hónappal ezelőt a marosvásárhelyi MTK ellen, a footballintéző bizottság megsemmisítette és a múlt kedden, 8 óráig ki is tűzte az új mérkőzés határidőjét 11-ikére. A Haggibbornak nem volt ideje jogosult játékosait összeszedni, de egyéb okból sem állíthatott volna ki négy-nél több játékost az első csapatból. Epen ezért közölte Suciu elnökkel, hogy a mérkőzést lemondja az MTK javára. Suciu azonban ragaszkodott a mérkőzés lejátszásához, jöjjék, a Haggibbor közölte vele, hogy kénytelen a második csapatot kiállítani. Erre történt meg, hogy második csapatbeli és ifjúsági játékosok álltak ki a ligadöntőre. Ez volt az engedetlenség a szövetséggel szemben. A labdarúgó szövetség szabályainak egyetlenegy paragrafusába sem ütközik ez az eljárás, de még ha beleütköznek is, akkor sem lehetne öthónapos letiltás konzekvenciájával járó engedetlenségnek minősíteni. De a Haggibborra régóta acsarkodó ellenfeleknek ürügy kellett. A más kérdésekben ellenfeles sportcézárak ebben a pontban, a Haggibbor gyűlésében, találkoztak. Így született meg ez a határozat. A formákra annyira nem ügyelt az elnök, hogy a Haggibbor képviselőjének egyszerűen meg sem adták a szót és a felvilágosításadás jogát azzal, hogy elküldték a szólásrajelentkezéstől, amikor még senki sem szólt az ügyhöz. Vak gyűléseikben az sem mérsékelte őket, hogy az összes kluboknak nagy anyagi veszteséget okoznak ezzel a határozattal, mert hiszen a Haggibbor törzspublikumát, amely a footbalmecések látogatóinak tekintélyes részét teszi ki, eltávolították a tribünről, amikor kedvelt csapatát, a Haggibort annyira leplezetlen szá-

bálysértéssel és megindokolhatatlan cselvétel-sel és ravaszkodással száműzték a pályáról.

Reméljük és bizton hisszük — s ez mér-sékeli szavunkat — hogy az az új éra, amelyet dr. Borsán elnöknek személye jelent, rövidesen eltakarítja a régi rezsimnek ezt a gyászos örökségét is. A Haggibbor csapatának és híveinek tömör sorát ez a szörnyszülött határozat — amire néhányan számítottak — nem fogja sem megbontani, sem szétbontani. A bizalmi nyilatkozatoknak száza hangzottak el egy nap alatt a lehetetlen határozat hallatára. Mi nem mondjuk ki ebben az utolsó szót, de biztos meggyőződésünk, hogy ez a határozat, amelyet a Haggibbor megfelelően, ugyanugy az enyészeté lesz, mint Suciu elnökségének emléke.

Befejezték a vádlottak kihallgatását a kémkedési perben

Ma a védelem tanui kerülnek sorra

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A nagy per szerdai tárgyalásán a másodrendű vádlottak kihallgatását is befejezték. A vallomások már semilyen új részletet nem tartalmaznak. A legtöbb vádlott azzal kezdte, hogy nem tudja miért helyezték vád alá. Szerdán utolsónak Ilea román katonát hallgatták ki, utána az elnök befejezettnak jelentette ki a vádlottak kihallgatását és csütörtök reggel 9 órakor megkezdik a tanukihallgatásokat.

A szerdai tárgyalás Petres József kereskedelmi ügynök kihallgatásával kezdődött. Elmondta, hogy Tamás az apja mutatta be neki. Felkereste apjával Tamást a zárdában és miután apja eltávozott, ő nála maradt. Tamás arra kérte, hogy betegségében segítse. Amikor aztán Tamás barátihában hozzájuk jött és az apja arra kérte, hogy távolítsa el, elvitte Beke Reginához, akit gyermekkorától ismer. Tamás aztán két hétig Beke Reginánál lakott. Azt, hogy Tamás kém, soha nem tudta. Megismerkedésük alkalmával újság volt Tamás kezében. A lap épen a szenátusi merényletről számolt be. Kérdésére Tamás azt felelte, hogy a merénylet valószínűleg az oroszok műve. Tamással aztán utóval nélkül Budapestre ment, ahol bátyja halálos betegen feküdt. Amikor visszajöttek, morfiomot hoztak és azt értékesíteni akarták. Ettől eltekintve semmilyen érintkezést nem tartott fenn Tamással.

Dézi Dénes vasutas azt vallja, hogy egy alkalommal a dési pályaudvaron Tamás őt arra kérte, vegye fel a postakocsiba. Ezért neki valamilyen ruhadarabot helyezett kilátásba. Ő ezt megtette és novemberben Tamás fel is kereste, hogy az ígért ruhát átadja. Tamást azután már csak a fogdában látta.

Az elnök Tamáshoz: Igaz ez?

Tamás: Igaz.
Besszer György temesvári városi közigyám kijelenti, hogy Zacher Bélát ismerté, barátja volt, de más semmit nem tud. Egy vászonná gépirt írást látott, de más semmit nem tud erről a vászonnáról.

Fröhlich János nagyváradi hentesmester kihallgatása került sorra. Fröhlich azt mondja, hogy az egész ügyről semmit nem tud és nem érti, hogyan került a vádlottak közé. Tamás a vizsgálat folyamán azt mondta, hogy Váradon Fröhlichnél szállt meg, de Tamás ezt is visszavonta. Fröhlich egyszer kapott csak idezést, azt is csak a tárgyalásra.

Utána még Iia Vasile 88. ezredbeli katonát hallgatják ki. Ő is ártatlannak tartja magát. Hannig a gimnáziumban osztálytársa volt. Egy ízben meghívta a cukrászdába és ravasz kérdéseket tett fel neki az ezred tisztikarára vonatkozólag, de Iia semilyen felvilágosítást nem adott. Az sem igaz, hogy Hannigot a száznadrágába vezette volna, ahol az egy napiparancsot másolt le. Elnök kérdésére még

kijelenti Iia, hogy apja román, anyja római katolikus, ő maga görög katolikus, de csak magyarul beszél jól.

Több vádlott nincsen jelen és így az elnök a vádlottak kihallgatását befejezettnak jelenti ki.

Az elnök kéri a védőket, a védelem tanuit magánaton is értesítsék, hogy csütörtökön reggel 9 órakor megkezdik a tanuk kihallgatását. Az elnök azután a tárgyalás folytatását csütörtök reggel 9 órára halasztja.

Megegyezés készül a parasztpárttal

Averescu-Mihalache-Vajda kormány — Titulescu és adótervényei megbuknak

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Belpolitikai körökben most már egyre határozottabb formában beszélnek az Averescu és a parasztpárt között készülő megegyezésről. Nemcsak kormánykörökben, de a parasztpárton belül is most már teljesen érettnak tartják a helyzetet a koalíciós kormány megalakítására. Ugy a néppártban, mint a parasztpártban attól tartanak, hogy amennyiben a megegyezés ez alkalommal is megkötődik, a liberálisok kerülnének uralomra. Ettől pedig mindkét párt irózik. A parasztpárt álláspontját Mihalache fejtette ki a brailai népgyűlésen, ahol nyíltan kijelentette, hogy ha a megegyezés létre nem jön, Bratianuék kerülnek kormányra.

— Ha a parasztpárt — mondotta Mihalache — belép a kormányba, sikeresen vehetjük fel a harcot a reakció ellen és a jövő kormányzásban érvényesíteni tudjuk majd álláspontunkat. A helyzet egyetlen megoldásának Mihalache a koalíciós kormányt tartja, amely aztán kiírja az új választásokat. A párt egyet erősbödik — fejezte be Mihalache beszédét Stere belépésére célzó — és a választásokon a győzelem biztos reményében vehetjük fel a harcot.

Nyilvánvaló tehát, hogy Mihalache és Averescu között a megegyezés már meg is történt és hamarosan nyilvánosságra is kerül.

Kormánypárti körökben azt beszélik, hogy a megegyezés alapja Titulescu eljövetele, akinek pénzügyi reformjai az országban igen népszerűtlenek. Ugy tudják, hogy az új kormányban Titulescu már nem vesz részt és pénzügyi reformjainak végrehajtását elhalasztják. Azt is tudni vélik, hogy Argetoianu is távozik, ami az ellenzék visszatérését tenné lehetővé a parlamenti munkába. Ebben az esetben Vajda Sándor is belép a kormányba, mint az erdélyi nemzeti párt képviselője.

Ilyenformán az új kormány — amelynek kinevezését november elsejére várják — a néppárt, a parasztpárt és az erdélyi nemzeti párt koalíciójából állana. Kész miniszteri listát is kolportálnak, amely az új kormány névsorát a következőkben adja:

Averescu: elnök és belügyminiszter, Take Jonescu: pénzügyminiszter, Vajda Sándor: külügyminiszter, Mihalache: földművelésügyi miniszter, Gr. Juman: közmunkaügyi.

Hogy ez a kombináció mennyiben felel meg a valóságnak, azt a közeli napok eseményei fogják megmutatni. Averescu éles tömádása óta, amelyet Maniu Gyula ellen intézett a bázisai népgyűlésen, úgy látszott, hogy köztük minden érintkezés megszűnt. Most vasárnap a nemzeti párt Gyulafehérváron tart ügygyűlést, amelyen Maniu válaszolni fog Averescunak. Maniu beszédéből aztán ki fog derülni,

ennyire lehet a nemzeti pártnak a néppárttal és Averescuval való együttműködésére számítani.

— Tegnap este minisztertanács volt, mely először az aranykivitellel foglalkozott és úgy döntött, hogy megengedi az aranykivitel a

minisztertanácsi határozatnak a hivatalos lapban történt publikálása után 30 napon belül.

Ezután felülvizsgálták azoknak az árucikkeknek a jegyzékét, melyek a 3 hónap előtti minisztertanácsi határozat szerint exportálhatók. Együttal azok illetékeit is revízió alá vették. Az új jegyzék a kivitel megkönnyíti, a permiszrendszer korlátozza.

A minisztertanács elvben elhatározta, hogy a kereskedelem szabadsága alapján áll és ezt ezután érvényesíteni fogja. Averescu miniszterelnök indítványára elhatározta a minisztertanács, hogy a bukaresti mintavásáron vásárolt áruk részére tizenöt százalékos vasúti tarifakedvezményt engedélyez.

Elhatározták továbbá, hogy a november 15-iki bevonulások terminusát januárra halasztják. A halasztásnak gazdasági okai vannak és az, hogy a kiképzés jobb és megfelelőbb legyen. A tanácskozás további folyamán jóváhagyták a közmunkaügyi miniszter előterjesztését a Nagyvárad—Arad vasúti vonal kiépítéséről, melyet azonnali végre is hajtanak. Garoflid miniszter hosszabb beszámolót tartott a kisajátítási munkák jelenlegi állapotáról. Rámutatott arra, hogy az új bizottságok munkálatai befejezés felé közelednek. A földosztási és legelő kijelölési munkák október 1-én kezdődnek.

A minisztertanács végül hozzájárult a Titulescu által 40 millió svájci frankról szóló Svájcban kötött kölcsönhöz, amely a svájci piacon levő lei összevásárlására szükséges.

A Kohn-ok a világháboruban Amerika hősi statisztikája

Az „Egyenlőség” newyorki tudósítója közli az alábbiakat:

Az Északamerikai Egyesült-Államok hadügyi minisztériumában levő katonai nyilvántartó osztály abc-sorrendben összeállította a világháboruban résztvevő és az európai fronton küzdött amerikai katonák névjegyzékét. A regisztratura városokként is kimutatja a névsort. Az Északamerikai Egyesült-Államok területén a „Smith” vezetéknevű dominál és mintegy 5000 Smith vett részt a világháboruban, ez a névgyébként eredeti angol-amerikai. A kimutalás szerint a Smith név után az egész Egyesült államok területén a „Kohn” név következik, „Cohn”, „Kohen” és „Cohen” variációkban.

Eszerint az Egyesült-Államok területén, ahol 20 különböző nemzetiségű és több fajú és nyelvű nép lakik, az angol jenk után a zsidó „Kohn”-ok szerepelnek, holott sokkal nagyobb számban laknak a más vallásu, nyelvű és nemzetiségű népek. Érdekes, hogy Newyork városáról összeállított kimutatásban első helyen a „Kohn”-ok, a zsidók szerepelnek, kiknek száma több, mint 2500 és ezzel a számmal azután második helyre is kerültek az egész Egyesült-Államok területéhez viszonyítva.

A kimutatás további részére már nem is kellene kíváncsiaknak lennünk. A kimutatásban egyébként a „Miller”-ek és „Müller”-ek száma 2400, a „Sullivan”-ok 2000, a „Jones”-ek 1800-an vannak.

A Leslie Kincaid altábornagy a katonai nyilvántartó osztály vezetője kijelentette, hogy a háboruban résztvevők listájából egyébként kiderül az is, hogy minden Amerikában élő nemzetiség elég nagy számban van képviselve. A newyorki lapok, a Newyork American, Newyork Times, a Herald, a Tribune és mások mind élénken foglalkoztak a kimutatással.

A marokkói harcok

Madrid, szept. 14. (Damian.) A spanyolok ellenoffenzívába mentek át.

Ratifikálták a Yap-egyezményt

Tokió, szeptember 14. (R. T. I.) A japán-amerikai egyezményt a Yap-szigetre tegnap ratifikálták.

HIREK

Az UJ KELET telefonjai:

Szerkesztőség	977
Kiadóhivatal	844
Zs. N. Sz.	558

Szamojedek a tudományban

A szamojed, aki zsirral kenegeti a testét, de nem fürdik, sokfelét mondhat a vízről, csak épen azt nem, hogy higiénikus értéke van. Főz vele, iszik is belőle, de hogy mosakodásra is jó, azt nem tudhatja. Európai embernek azonban tudni kell, hogy a vizet fel lehet használni olyan célokra is, amiket a szamojed nem ismer. Aki csak úgy ismeri a héber nyelvet, mint a vizet a szamojed, az mindent mondhat róla, még azt is, hogy tudomása szerint csak hit-tudományi értéke van. De zsidó rabbi ne mondjon ilyesmit, mert abba a gyanúba keverheti magát, hogy ebben a vízben, a jam hatalmud vízében, csak nagyon keveset fürdött.

Ha egy plébános zsidó rabbi jelenlétében azt mondja: fizikát nem lehet héberül tanítani, akkor ezek a rabbi, ha tanulnak fizikát, min-gyárt tudhatják, hogy a tudománynak egy für-detlen szamojedjával van dolguk, mert ők az ellenkezőjét bizonyíthatják.

Történelmet, geográfiát, matematikát, filozófiát, kémiát már akkor írtak héberül, mikor ezeket a disciplinákat a maga nyelvén még egyetlen egy nemzet se tanította. Sőt egészen a tizennyolcadik század közepéig úgy volt, hogy a mai kulturnépek akkori tudósai konokul a latin nyelvhez ragaszkodtak, mert a maguk nyelvét a kultúrterjesztésre alkalmatlannak találták. Ezen az elfogultságon, hál istennek, már átver-gődött a tudomány és ma már tudjuk, hogy a kultúra terjesztésére minden nyelv alkalmas. Legfőkébb csak arról lehet szó, hogy van olyan nyelv, amelynek az expanzív ereje nagyobb, mint a másiké, de akkor is nem magában a nyelvben van a hiba, hanem azokban a körülményekben, amelyekben a népe él.

A héber nyelv legfeltűnőbb sajátága épen abban van, hogy a közvetítő munka olyan szer-számot találhat benne, amellyel minden területet megművelhet. Azokat az erkölcsöket, amelyeken a mai egész kultúra felépült, a héber nyelv közvetítette a nem héberül beszélő népeknek. A héber nyelv kultur-inferioritására csak az beszélhet, aki a valóban létező kultúrát letagadja.

Ami már most a tudomány egyes ágait illeti, hát a filológia teljes félreismerésre vall és a nyelvfejlődés törvényeinek nemismerését árulja el, ha valaki azt állítja, hogy ennek, vagy annak a tudománynak a terjesztésére valamely nyelv alkalmatlan. Alkalmatlan erre minden nyelv, ha idegen elemek fölvételétlől ir-tózik, de egy se alkalmatlan rá, ha új formá-kat asszimilálhat magába. A héber nyelv már a proféták korában adoptált olyan idegen sza-vakat, amelyekre szüksége volt és még inkább a talmud korában. A talmudban ezekre rug a görög-latin kifejezés és sok jogi terminus még ma is megtartotta latin eredetét a héber iro-dalomban.

A nyelvfejlődés még nem bírta azokat az eszközöket, amelyekkel ma rendelkezik, mi-kor zsidó tudósok héber matematikával gazda-gították a spanyol irodalmat. Ha már akkor lehetett matematikát tanulni héber nyelven, ak-kor ma fizikát is lehet héberül tanítani. Mint-hogy már tanítják is.

A héber nyelv belső elaszticitása nem ke-sebb, mint akármely élő nyelv és ezek között egy sincs, amely a kultúrterjesztésre alkalmatlan. Erre legfőkébb a népek alkalmatlanok, de nem a nyelvek. Szamojed-kultúra nem azért nincsen, mert a szamojed nyelven nem lehet fizikát tanulni, hanem azért, mert még nincse-nek szamojedek, akik fizikát tudnak. Einstein ép oly jól értette volna meg héber nyelven kor-szakalkotó teóriáját, mint ahogy német nyelven írta meg. És ha lesz majd olyan Einstein, aki héberül fog írni, nem németül, akkor azért a kultúrvidág számára nem fog elveszni az ő

tudománya, mert a többi nép majd a héber nyelv közvetítésével szerzi meg kutatásának eredményeit.

Trancu Jasi miniszter Nagy-szebenben. Nagyszebenből jelentik Brandsch Rudolf képviselő a Trancu Jasi miniszter tisz-teletére rendezett banketten beszédet tartott, amelyben többek között a következőket mon-dotta: A történelem arra tanít bennünket, hogy csak munkával lehet valamire vinni. Becsületes munkával lehet csak a győzelmet megtartani és bízom benne, hogy a mi szeretett hazánk-ban ilyen becsületes munka fog győzni. Amir-ől most beszélek, az nem politika, de nyíltan akarok beszélni. Nagyon örvendtem, amikor a ma felavatott gyógyszerközpontban láttam, hogy az ott leraktározott orvosi műszerek Darm-stadtból, tehát Németországból származnak. Ez bizonyítja, hogy a becsületes munka mindig megtalálja a maga útját. Mi, szászok sem aká-runk egyéb lenni, mint becsületes munkásokem magunk és az ország részére. Mennél inkább állampolgároknak tekintenek bennünket, annál jobban tudjuk és fogjuk teljesíteni kötelessé-geinket. Kívánom, hogy új hazánkban mindig a munka győzzön a politika fölött és minden antagonizmus fölött. Trancu Jasi miniszter vá-lasza így hangzott: „Köszönöm a képviselő ur által kifejezésre juttatott kívánságokat. Milyen jó lenne, ha minden munkánk, minden hitünk a humanitás egy forrásából fakadna, mint ahogyan Romain Rolland mondotta: Legye-tek konzervatívek, legyetek liberálisok, le-gyetek klerikálisok, de mindennap vegyetek egy lüldöt a humanitásból és akkor másképp fogja-tok megítélni az emberek egymáshoz való viszonyát.”

Olaszország ajándéka Kolozsvárnak. A Román Távirati Iroda értesíti ése szerint dr. Pop polgármester a bukaresti olasz követségtől értesítést kapott, hogy e hónap végén 200 olasz kiránduló érkezik Kolozsvárra, tanárok, írók, diákok. A kirándulók magukkal hozzák Róma város ajándékát Kolozsvár ré-szére, egy nagy nőstényfarkas bronzszobrát, a latinizmus szimbólumát. A városi tanács nagy előkészületeket tesz a vendégek méltó fogadtatására és a szobor felavatására.

Az állami tisztviselők kon-gresszusa. Bacából jelentik: Tegnap kezdődött az állami tisztviselők kongresszusa Sáhina semmitfőszéki bíró elnökletével. Az összes szónokok az állami tisztviselők rossz helyzete miatt panaszkodtak és követelték, hogy a parlament mielőbb szavazza meg az egységes státusról szóló törvényjavaslatokat és oly lét-minimum megállapítását, amely megfeleljen a tisztviselői kar életszínvonalának.

A pincérek részesedését a fo-gyasztókkal akarják megfizettetni. Az utóbbi időben a kávéházi árak észrevetele-nül, de elég tekintélyes mértékben megrául-tak. A tojásárak ára kétszeresére emelkedett, majdnem ugyanilyen mértékben a többi cikk is. Ehhez még hozzájárul tíz százalék adó, amely minthogy aprópénz kis egységekre nincsen, a fölfelé kerekítés folytán még nagy-bb megterhelést tesz ki. Amint értesülünk most, újabb nagymérvű árdrágítás készül. A kávé-házakban eddig a rendszer az volt, hogy a brutto bevétel egyrészt, tizenöt százalékot a pincérek kapták, ellenértékeképpen a megszü-netetett borra való jövedelemnek. Ezt az összeget természetesen a kávéosok beleszámították az árakba s így végeredményben mégis a közön-ség fizette azt meg. Most azonban a kávéosok új egyezségre készülnek a munkaügyi megbízott közvetítésével, amely szerint az eddigi árak érvényben maradnának, de a pincéreknak járó percentet a pincérek külön hozzáírták a szám-lához és a közönséggel fizettétnék meg. A kávéosok ezáltal újabb tizenöt százalékos ár-emelést érnek el. A közönségnek ez újabb megterhelése ellen a leghatározottabban tiltá-koznak. A munkaügyi minisztérium meg-bizottjának nem az a hivatása, hogy ilyen burkot árdrágítási akciót támogasson, vagy elismerjen.

— **Shakleton expedíciója.** Berlinből jelentik: A délsarki expedíció *Shakleton* vezetésével a héten indul Londonból a „Quest” hajón. Az expedíciót három évre tervezik.

— **Költözik a népszövetség.** Párisból jelentik: A népszövetség Brüsszelbe költözik, mert Svájcban nagy a drágaság.

— **Kétezer romániai hadifogoly van még Szibériában.** Bukarestből jelentik: Megállapították, hogy Szibériában még mintegy kétezer román fogoly selymölődik. A külügyminisztérium minden intézkedést megtett a szibériai hadifoglyok hazaszállítására.

— **Olaszország megengedi a honosítást.** Rómából jelentik: A hivatalos lap dekretumot közöl, amely megengedi az idegen állampolgároknak, hogy felvegyék az olasz állampolgárságot.

— **Küzdelem a pellagra-járvány ellen.** Aradról jelentik: Dr. Babes Victor, a kolozsvári román egyetem tanára tegnap Aradra érkezett és hosszabb megbeszéléseket folytatott dr. Bredean Athanas megyei főorvossal a Románia területén nagyon elterjedt pellagra-járvány leküzdéséről. Eddigi kutatások szerint a pellagra okozója a kukorica-fogyasztás.

— **Ujabb felkelés Moszkvában.** Helsingforából jelentik: Ujabb orosz felkelés híre érkezik. Állítólag Moszkvában véres harcok folynak a felkelők és a bolsevista csapatok között.

— **Erzberger gyilkosai.** Párisból jelentik: Erzberger gyilkosait állítólag elfogták. A tettesek: *Schuis* kereskedő *Füesch* diák. Az utóbbi aktív tengerésztiszt volt.

— **Az Oroszország segítésére alakult bizottság beismertette működését.** Párisból jelentik: Az Oroszország felségélyezésére alakult internacionális bizottság munkája nem járt eredménnyel. A bizottság az orosz kormányhoz jegyzéket intézett, amelyre még nem érkezett válasz. Ezért a nemzetközi bizottság ideiglenesen beismertette működését.

— **Építőmesterei vizsgák.** A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara köztudomásra hozta, hogy Temesvár székhellyel építőmesterei vizsga bizottság létesült, amely a volt magyar kereskedelmi miniszter 46188/1884. számú rendelete értelmében működik. Vizsgadíj 1000 lei, elővizsga 500 lei. Vizsgák március és október hónapban lesznek, indokolt esetben rendkívüli vizsga is tartható. Vizsganyelv a román, azonban egyelőre magyarul és németül is lehet vizsgázni. A kérvényeket a temesvári műegyetem igazgatóságához kell intézni.

— **Bolsevisták harca a szigurancaival.** Kiszármásból jelentik: Az Alexandrovskaia-utcán tegnap fényes nappal két bolsevista kém lelőtte az őket kísérő sziguranca-ügynököket. A kommunista a merénylet után egy házba futottak és üldözőik ellen heves tüzharcot folytattak, míg municiójuk el nem fogyott. Golyóik több embert megsebesítettek s egy kis gyermeket megöltek. Végül sikerült a kémeket elfogni és erős fedezettel be szállították őket a sziguranca. A sziguranca újabb huszonkét embert tartóztatott le, köztük igen sok vasuti és állami tisztviselőt. A vizsgálat során kiderült, hogy a letartóztatottak szoros összeköttetésben állottak Szovjetországokkal. A házkutatás alkalmával hat láda dinamitot és igen sok hadianyagot találtak.

— **Házasság.** Prince Elza és Dr. Boskovics Henrik jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Krémer Veronka (Kissármás) és Tessler Henrik (Felsővisó) folyó hó 18. án, vasárnap délután 4 órakor tartják esküvőjüket Kissármáson, melyre rokonaikat és ismerőseiket ezúton hívják meg.**

— **Óriási aranycsempész a Szimplonon.** Belgrádból jelentik: A szerb vámőrök a Szimplon-expressz átvizsgálásánál tizenhat száz nyeregaranyat és horribilis mennyiségű ezüstöt találtak. A kiszámíthatatlan értékű kincset egy állítólagos francia utas hozta Konstantinápolyból és Franciaországba akarta csempészni. Az értékes csempészárut lefogták.

— **Emelik a német szén árakat.** Berlinből jelentik: A bányamunkások bérének emelése következtében a birodalmi kormány hozzájárult a szénárak emeléséhez.

— **Karlsbadi porcellánár, Gindskopf préselt üvegáru és cseh táblaüveg** érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 18.

— **Uttelevek** látamozását leggyorsabban és legmegbízhatóbban a *Radio* kurirja intézi. (Cluj, Str. Reg. Maria 34.)

KÖZGAZDASÁG

Tovább esik a lei

Párisban 10¹/₂ centimes a jegyzés — A kormány bizottságot küld ki

— Az Új Kelet tudósítójától —

A lei árfolyamának esése a külföldi piacokon kezd katasztrófális méreteket ölteni. Néhány nap előtt a bukaresti tőzsdén pánikszertü megdöbbenést okozott, amikor a lei 14 centimes alá esett. Mára azután a párisi tőzsde jelentése újabb kínos meglepetéssel szolgált. A lei az eddigi arányhoz képest is, a legpesszimistikusabb elképzelést túlhaladó mértékben vesztett értékéből. A tegnapi napon ugyanis a lei záró jegyzése Párisban 10¹/₂ centimes volt. Ez a tény alkalmas arra, hogy mindenkiben a legsúlyosabb aggodalmakat keltsen. Amíg néhány hónappal ezelőtt is átlagban a franknak egynegyed részét érte a lei, ma már csak egytized részével ér fel.

Hasonló arányban értéktelenedik el a többi piacokon is. Prágában a Bukarestre szóló devizát tegnap már csak hetvenötlet, a valutát pedig hetvennégytel jegyezték. Zürichben Bukarest 5.1 centimeset ér, míg a márka 5.55, a szokol pedig 7.05. Bécsben a cseh korona több mint tizenhatszerez, a lei viszont tizenhárommal áll. Pénzünk külföldi értékének ez a leromlása a belső piacon is az árak emelkedéséhez és az általános drágasághoz fog vezetni.

Nehéz lenne kikutatni, hogy milyen körülmények és intézkedések rendítették meg a valutánk értékébe vetett hitet. Közlebb jár a valósághoz, hogy az elhibázott kormányzati intézkedéseknek, az exportot kicsinyes szempontokból és egyoldalú érdekekből akadályozó vám és kiviteli rendszernek, az új gabona-rendeletnek, a törvénybe iktatott súlyos adótörvényeknek és más hasonló természetű intézkedéseknek egész sorozata kellett külföldön kishitűséget gazdasági konszolidálásunk iránt.

Bukaresti távirat szerint a tegnapi minisztertanács beható tanulmányozás tárgyává tette a lei értékének zuhanását és elhatározta, hogy speciális bizottságot alakít az okok megvizsgálására. A minisztertanács a valuta javítása érdekében elhatározta, hogy a külföldön tartózkodó diákok részére többé valutáris engedményeket nem engedélyez. (Vajjon ez célra-vezető?)

— **Az új adók ellen.** Bukarestből jelentik: Titulescu új adótörvényei ellen sorra megmozdulnak az érdekeltek. Kereskedők és iparos-küldöttségek járnak a kormányhoz és kéri az az adótörvények visszavonását, illetve reformját. A lei külföldi esését is azzal okolják részben, hogy a súlyos adózások elől negymennyiségű leit csempésztek ki a külföldre, ahol azokat értékesítve, lenyomták a lei árfolyamát. A kormánypárt a súlyos és kritikus gazdasági kérdésben pártpolitikát lát. A félhivatalos „Indreptarea” például legutóbbi számában a következőket írja: „Az új adók ellen a kampányt tudvalevőleg a liberálisok vezetik. Különböző ügynökök által úgy a fővárosban, mint az országban felízgatják a lakosságot és arra bujtogatják, hogy a törvény előírta vallomásokat ne adja be. Sőt még tovább megyünk. Megcáfolhatatlan bizonyítékunk van arra, hogy a liberálisok legutóbbi fővárosi értekezletén azt javasolták, hogy az ország összes liberális szervezetei tagadják meg a jövedelmi adóvallomások benyújtását és az adók fizetését.”

— **Uj kiviteli rendelkezések.** Bukaresti jelentés szerint az iparügyi minisztériumban új kiviteli szabályzatot készítenek. Az új rendelkezések a buzát, és a rozsozt kivéve az összes árucikkeket felölelik. A javaslat legközelebb a minisztertanács elé kerül. Közlebbi részletek nem ismeretesek még, de féltő, hogy ismételtelen csak fölösleges akadályokat fognak gördíteni a kiviteli útjába.

Valutapiac:

Prága, szeptember 13. Lei 74¹/₂, dinár 120¹/₂, márka 77¹/₂, leva 60¹/₂, svájci frank 1428¹/₂, norvég korona 1074¹/₂, dán korona 1474¹/₂, svéd korona 1774¹/₂, lira 348¹/₂, francia frank 585¹/₂, font sterling 307¹/₂, dollár 81¹/₂, osztr. kor. 555¹/₂, belga frank 581¹/₂, lengyel márka 117¹/₂, holl. for. 2682¹/₂, magyar kor. —

Zürich, szept. 13. Bukarest 510¹/₂, Berlin 555¹/₂, Amsterdam 183¹/₂, Newyork 579, London 2160¹/₂, Páris 4150¹/₂, Milano 2475¹/₂, Brüsszel —, Kopenhága —, Stocholm —, Kisztaia —, Madrid —, Prága 705¹/₂, Budapest 120¹/₂, Zágráb 275¹/₂, Buenosayres —, Varsó 12¹/₂, Bécs 52¹/₂, osztr. leb. kor. 45.

Berlin, szept. 13. Amsterdam 3326¹/₂, Brüsszel 764¹/₂, Kristiania 1368¹/₂, Kopenhága 1880¹/₂, Stockholm 2292¹/₂, Helsingfors 129¹/₂, Róma 457¹/₂, London 402¹/₂, Newyork 108¹/₂, Paris 776¹/₂, Zürich 1853¹/₂, Madrid 1390¹/₂, Bécs 10¹/₂, Prága —, Budapest —, Bukarest 84¹/₂.

Bécs, szept. 13. Lei 1260¹/₂, dollár 1435¹/₂, belga frank —, francia frank 105¹/₂, svájci frank 248¹/₂, holland forint —, dán korona —, jugoszláv korona —, norvég korona —, svéd korona —, szokol 1740, leva —, lira 6050¹/₂, márka 1345¹/₂, lengyel márka 33¹/₂, font sterling 5400¹/₂, rubel —, magyar korona 807¹/₂, dinár —.

Budapest, szept. 13. Lei 430—445, font ster. —, leva —, dollár 470—490, francia frank 3500—3800, márka 435—445, lira 1950—2050, osztr. kor. 33¹/₂—34¹/₂, rubel —, svájci frank —, szokol 570—585, dinár 780—809, lengyel márka 11¹/₂—12¹/₂, napoleon 1650—1670.

SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZÍNHÁZ

Csütörtök: A cárevics. (Ujdonság, 2. odszor. Rendes helyárrakkal. Napi-bérlet 5. sz. A.)
Péntek: Alarcosbál. (Opera-helyárrakkal. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják. Opera-bérlet, 3. szám.)
Szombat: Hattyú. (Ujdonság, 5. ödször. Rendes helyárrakkal. Ünnepi előadás az erdélyi és bánáti újságírók kongresszusának tiszteletére. Előjáró beszédet mond: Kádár Imre dr. Napi-bérlet 6. szám B.)
Vasárnap d. u.: Iglói diákok. (Olcsó helyárrakkal.)
Vasárnap este: Cigánybáró. (Uj szereposztással. Rendes helyárrakkal. Napi-bérlet 7. sz., C.)
Hétfő: Cárevics. (Ujdonság, 3. odszor. Rendes helyárrakkal. Napi-bérlet 8. szám. D.)
A műsorra tüztölt előadások jegyei előre megváltatók a színház pénztáránál.

A magyar színház Dante-estéje.

Hatszáz éves fordulója volt tegnap annak, hogy az olasz költészet nagy mestere, az Isteni színház írója Ravennában elhunyt. Ebből az alkalmából a kolozsvári magyar színház is kegyelettel áldozott Dante halhatatlan emlékének. Az előadás elején dr. *Janovics* Jenő igazgató lendületes és mély gondolatokkal telített prólogusban ismertette Dante jelentőségét és munkájának örökértékűségét. Utána *Lengyel* Vilmos finom megértéssel elmondotta *Arany* János „Dante” című költeményét. A színház három művésze *Táray* Ferenc, *Forgács* Sándor és *Oláh* Ferenc a *Divina Comedia* egyes részeit adta elő lelkes igyekvéssel és művészettel. Ezzel az estélyi ünnepi része bezárult és színrekerült a *Bajazzók* Sugár Frigyes új tag bemutatkozásánál Tónió szerepében. Sugárról már most megállapítható, hogy a színház operaelőadásainak legnagyobb erőssége és vonzóereje lesz. Nagyszerű hangyaga van és játéka sokhelyütt a drámaságig mélyül. *Ruvinsky*-nak dicséretesen jó szereplése volt a tegnap, *Bálint* Béláról is csak az elismerés hangján szólhatunk. *Lévay* Ilonka finom és stílusos volt, mint mindig. Kivülük még *Réthely* érdemel megemlést. (d.)

A színház iróda hírei: Szilveszter. Egy új operettnek a címe, amely tavaly Budapesten igen nagy sikert aratott. A Szilveszter igazi vérbeli operett, érdekes szöveggel, pompás muzsikával, nagyszépi táncokkal. A zenéjét Marton Géza komponálta, a szövegét Balassa Emil írta. A Szilveszter lesz a magyar színház legközelebbi újjdonsága. A színpadi próbák sorányan foynak belőle. — Cárveics. Ma Zapolska Gabriella Cárveics című drámáját adják gondos és ambiciózus előkészületek után. Csütörtökön másodszo, hétfőn harmadszo adják a Cárveicset. — Alarcosbál. Új szereposztással kerül színre pénteken este Verdi népszertü operája, az Alarcosbál. Takács Mihály és Sugár Frigyes ezúttal először fogják a szerepüket itt énekelni. — Szaffi — Lévy Ilona. Vasárnap este Strauss Cigánybáráját adják s az előadás szenzációja az lesz, hogy Szaffi Lévy Ilona fogja énekelni, aki igen nagy kedvvel készült a szerepre.

A mozgók műsora: Uránia-mozgóban: Csütörtökön, a diadalmos Cezarina második fejeze; Maud Gregards életének tragédiája. Pénteken, szombaton a Cezarina harmadik fejeze, a Kuan-Fu-i zsidó rabbinál. Vasárnap, csak egy napig, a francia Gaumont-filmek legszebbike, megkapó társadalmi dráma, Végzetes szépség. — Apolló-mozgóban: Csütörtök, péntek, A rongyszédő leány, főszerepben Leonine Kühnberg. Egy szegény rongyszédő nevelőleányát, egy cinkosbanda, ördögi irtvel, eszközként használja fel, hogy megszeressen egy főri vagyon. Vasárnap, az olasz arany-sorozat gyöngye, Isacco kincse, rejtelmes történet, a főszerepben a Cines művészegyüttese. Megkapó mese, pazar rendezés. — Egyetem-mozgóban: Csütörtökön a legszebb P. Menichelli kép, megrázó társadalmi dráma. Péntek, szombat, Pathé-film! Mea culpa, Én bűnöm. Suzanne Grandais mesteri alakítása, társadalmi dráma. Vasárnapról a kintő Ufa-film, Whitechapel, a kalandor-filmek fejlődése, főszerepben az annyira kedvelt, Hans Mirendorff és Grit Hegesa. Mindvégig izgalmas, de azért irodalmi értékű mese, London bűnügyi negyedében a Whitechapelben játszik. A rendezés, pazar kiállítás, a nagyszerű művészek, mit azt jóslják, hogy a buharesti Apolló-cég jelen szenzációjának óriási sikere lesz.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv. t.
 Szerkesztőség: Calea Rap. Ferdinand (volt Ferenc József-ut.) 43.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
Fiókiadó-hivatal: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9. Arad, Str. Alexandri 1. Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,
 Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
 Telefon 71 Interurban

Allandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbaldi porcellán, diszmu- és konyhaberendezési cikkekből.

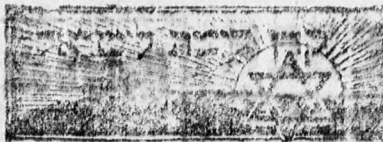
Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegárukat, kőedényt és táblaliveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kftt érkeztek

Szerezze be lámpaárnyékát szükségletét

Romlós Testvéreknél
 ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
 Kérjen árajánlatot

A Zs. N. A. kizárólagos feladata földet vásárolni Palesztinában mezőgazdasági célokra. A vásárolt föld a zsidó község tulajdonát képezi s el nem idegeníthető

Egy - lajfa 25 L, 100 fa egy kert, 1000 fa egy liget, egy dunam 125 Lei, Nachla 12.500 Lei. Járzeit-alapítvány 1250 L. Aranykönyvi bevezetés 1000 L.

Az Erdély, Bánát, Máramaros és Körösvidék területéről befolyó összegek felvételére egyedül a Kolozsvárt (Szentlélek-u. 1.) székelő Erdélyrészi Iroda jogosított, mely minden az Új Kelet-ben kimutatott összegért közvetlenül az Alap központi főirodájának (Haag, Neulstr. 5.) tartozik telelősséggel

A Zsidó Nemzeti Alap Erdélyrészi Irodájának kimutatása

Az 5681-ik év av hó 22-től 28-ikáig (1921. aug. 25-től 31-ig) a következő adományok fojttak be:

Általános adomány	6.786.65 L
Fa-adományok	1.369 —
Persely	59.25 —
Aranykönyvi bevezetés	1.326 —
Templomadomány	422 —
Osszesen:	10.262.90 L

Általános adomány

Kolozsvár: „Bönöth Haalijjah” Cionista Leányegylet által av 25-én rendezett virágnapon: Herschkovits Jolán, Koppel Ella és Kohn Kati 506.20, Baumzweig Rachel, Weinstein Sarah, Glanz Sándor 500.—, Herschkovits Adél és Kohn Ilá 480.75, Janovitz Ilus 414.—, (hozzájárultak: Au-länder Testvérek 50.—, Beermann Adolf 30.—, Flohrental Testvérek, Fränkel és Klein, Barzel, Ivri Anóchi, Izrael Emanuel, Léderer Albert 20.—20.—, Farkas Jakab 40.—, Mihály Mór, Grünwald Jakab, Salamon Jakab, Spéter Mór, Rosenfeld Armin, Baumzweig Adolfe, Heilper 10.—10.—, Farkas és Rosenfeld 15.—, kisebb adományok 89 —), Braun Böske, Krémer Emma és Diamant Elemér 470.50, Nossin Rózi és Farkas Laci 403.50, Braun Böske és Krémer Emma 395.—, (hozzájárultak: Grünwald és Steiner, Imre Lajos 40.—40.—, Morvai, Friedmann, Gombos Sámuel, Grünwald Samu, Diamantstein és Moskovits, Farkas, Baumzweig 20.—20.—, Glück József, Barabás, Hoffmann, Sándor Testvérek, Farkas Izsák, Boros, László és Tára 10.—10.—, kisebb adományok 100.—), Blum Lola és Mihály Ersei 887.25, Janovitz Ilus, Janovitz Mancsi és Klein Tusi 355.—, Molnár Irén és Róth Miksa 351.—, Öhlbaum Elus 300.—, (hozzájárultak: Tischler Mór 50.—, Eisentáder Samu, Izrael József, Bodner Benjamin, Pálmai és Fóris, Fischer Kálmán 20.—20.—, Corvina, Sipos, Heller, Barkóczy [Emlke], Grätz Hermann, Sámson, Vadász, Kezler [Ideál], Sternberg M., Fenyő és Braunfeld, Katz és Mendel 10.—10.—, kisebb adományok 30.—) Indig Tini, Weiss Jolán és Wésel, Károly 372.75, Sámson Paula és Lusztig Böske 219.25, Öhlbaum Margit és Kovács Böske 192.—, Lusztig Olga és Eliás Vilmos 182.70, Rimóczi Erzsike és Mátyás Arthur 178.75, Abraham Margit, Kepecs Frida 158.—, Janovitz Mancsi 125.—, (hozzájárultak: Kasztner Izsák, Gottlieb Aladar, Janovitz Vilmosné 20.—20.—, Benyóvits, Goldfried Ignác, Rosenzweig Máténé, Biró Jenő 10.—10.—, kisebb adományok 35.—) David Ilonka 30.—, Blum Berta és Krausz Olga 18.—, (5926.65), Arad: Özv. Schwartz N.-né 500.—, Szilágyvesek: Dr. Szász Antalmé által rendezett virágnapon Fülöp Elina, Mózes Lili és Böske, Grünwald Lenke, Jakab Babu és Pici, Scheer Böske, Weiss Manyika 360.— leit gyűjtöttek. 6786.65

Jaar Transzilván:ija

Szatmári Cionista Szervezet II. ligetje
 A héber elemi iskola és óvoda kertje.
 A mizrahi templomban Deutsch Elek 35.—, Fried Kálmán, Jeremiás Zsigmond, Gut Lajos, Rottenberg 20.—20.—, Blau Mór 15.—, Schiffer Jeromos, Fried Kálmán, Weiss Péter, Kaufmann Béla, Abraham 10.—10.—, kisebb adományok 89.—, (betelt, befolyt 100 fa = 2500.— lei). 269.—
 (A Sz. C. Sz. II. ligetjébe eddig befolyt 11.870.— = 786 fa.)

RAGLAN (átmeneti felöltő) Iskola ruhák 1151

NEUMANN M.

cégnél CLUJ—KOLOZSVAR, Fötér

A Zsidó Nemzeti Szövetség Marosvásárhelyi Csoportjának ligetje

Engelberg kert.
 Reiter Rachel Galócás, Lukács Jenő Vámhegy 2—2 fa 100.—
 (A Marosvásárhelyi ligetbe eddig befolyt 8.074.80 = 780 fa.)

A Nagyvárdi cionista szervezet alapjára befolyt: Dr. Spitzer Márton 600.—, dr. Fischer Imre 200.—, dr. Kovács Gyula 100.—, dr. Váradi Ödön 100.—, dr. Markovits Ignác 50.—, Klein Emil 200.— lei. 1250.—

Kertek

A „Bönöth Haalijjah” Cionista Leányegylet kertje, Kolozsvár.
 Az egyesület által Tamuz 20-án rendezett Herzi-ünnecei tisztá jövedelméből Weissburg Chaim és Widder Dávid nevére 20—20 fa (eddig befolyt 1000 lei = 40 fa). 1000.—
 (A Jaar Transzilván:ijába eddig befolyt 245.448.62.)

Persely

Minden zsidó hazba egy persely!
 Kolozsvár: Zimmermann Lipót, 59.25 59.25

Aranykönyvi bevezetés

Kohn Armin Rév aranykönyvi bevezetésére a Zsidó Nemzeti Szövetség élési Helyi Csoportjának alakuló közgyűlésén London Armin és Blum Zsigmond a nagyvárdi Cionista Szervezet főtájkára a já nlatára megtartott banketten a hencsolás elővezetéséből 1016.—
 Boros Elza Nagyvárad aranykönyvi bevezetésére Scheer 200.—, Kende Imre Budapest 100.—, Meisel Marcel és Brada Filipp Wien 70.—, Molnár Árpád 30.—, olvashatatlan aláírások 210 — (eddig befolyt 610.— lei). 610.—

Templomadomány

Gondoljatok a Tóra előtt a Zs. N. A.-ra

Zsibórol 422.— (részletezve legközelebb.) 422.—

Osszesítés

	Az 5681. évben befolyt	
Kolozsvár	6985.90 Lei	26.836.01 Lei
Élesd	1016.—	1.111.—
Nagyvárad	610.—	12.615.70
Arad	500.—	1.435.—
A többi helységekből	1.151.—	156.324.25

Jelen számunkban: 10.262.90 L
 Az összegyűjtendő 600.000 L-ből bef. 198.381.96 Lei
 A Zsidó Nemzeti Alap Erdélyrészi Irodája.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddis-tókról! Adakoztatok a Tarbutra!

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-kenti
 árban kaphatók :::
Glück Henrik gyárában
 Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253
 (volt Kolozsvári-u.) 74

Elvámolás! — Nemzetközi szállítványok!

AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZALLITÁSI R.T.

jutányos feltételek mellett vállal mindennemű szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijával ugy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó árak biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja

Városi iroda: Cluj—Kolozsvár, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67
 Vasuti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Cail Ferate 6. (Vasut-u.) 6
 Telefon: 4—67

Nemzetközi szállítványok! — Elvámolás!

PRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lel. Vastagabb betűvel 2 lel.
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lel.

Angol, francia, német nyelvekből oktatók. Calea Victoriei (v. Kossuth Lajos-utca) 18. 2496-I

Nevelőnőt keresek két gimnázista gyermekhez — német, zongora tudással. Franciául tudó előnyben. Fesztinger, Kis-utca 1.

Kiseb családkhoz keresünk jobb izr. nőt, aki háztartás vezetését főzéssel vállalja. Jelentkezés: Kaufmann Ferencnél. Marosvásárhely, Transylvania szálloda 2. 2528-I

Uttelevek láttamozását leggyorsabban, garanciával elintézek. Értekezni Rosenzweig fűzőüzletében, Str. Juliu Maniu (Deák Ferenc-utca) 6. 2351-I

יצא לאור ספר "דור רביעי" על מסי חולין מאת הרב הנאמן משה שמואל גלאזנר אב"ד דמ"ק קלויזענבורג. מחירו 100 לעי מכורד 120 לעי. הרוצה להשיגו יפנה אל המחבר שליט"א.

BLUMENFELD ÉS SIMON RT. CLUJ 1208 Bor, szesz, nagykereskedés, likőr- és rumgyár. Ajánlja saját főzésű szilva-, seprőlépalkát és cognacját, kitűnő likőr- és rumkülönlegességeit, valamint finom uradalmi fajborait. Str. Juliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 22

KOSZTOS DIÁKOT vállal temesvári tanár ortodox kóser ellátással. Tanári felügyelet. Cim: Tanár, Timisoara, II. Fő-utca 23. I.

Csak egy út vezet az erőhöz, egészséghez a páratlan határon
HIGIEA SOSBORSZESZ
Kapható mindenütt! Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyszeti Gyár 1205 CLUJ — KOLOZSVAR

Kész nyári ruhák, hálógyékés leánykák részére érkeztek **SIPOS JENO** céghez — Főtar 17. szám, —

Megérkeztek a „**HERCULES**” cipőgyárába Str. Reg. Ferd. 5 nagy választékban női- és férfi cipők

Bognár és Szántó Erdély legrégibb bor sör és szesz nagykereskedése, likőr, rum és cognac gyára. Specialitások: uradalmi fajborok, szilva- és seprőlépalka. 1147

CURONKA ÉS CSOROLÁDE HARTÁR LUSZTIG és NUSSBÄCHER Calea Regale Ferdinand No. 31 Szállítunk postán, utánvét mellett.

KRISTÁLY Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

Helybeli vegyészeti-gyár

keres néhány évi irodai gyakorlattal rendelkező tisztviselőt vagy tisztviselőnőt, ki számlázásban, könyvelésben jártas. Irásbeli ajánlatokat e lap kiadóhivatalába „Jövő” jellegére kérünk

KLEIN ÉS LAZAR

nemzetközi szállítási vállalat Arad, Str. Col. Pirici (Vörösmarthy) 2. Rendszeres gyűjtő és vagonforgalom a külföld valamint belföld minden irányából és irányába. Kirendeltség a curtici határállomáson

BREMEN — AMERICA — CANADA

legnagyobb és leggyorsabb hajók Norddeutscher Lloyd Bremen 2423-1 romániai főügynökség: „MERCUR” Bucuresti Calea Mosilor 51 Tehetséges ügyes ügynökök kerestetnek

L'or crém
a legjobb arc- és kezápoló.
Főraktár: **László és Társa** parfümeriája CLUJ, Piata Unirei 12. (v. Bittóhelyiség)

„UNIREA”
Societate anonima pentru industria de bonboane biscuiti etc. si cartonaje
FOST „TÖRÖK” S. A.
STRADA ANTON PANU No. 6. — CLUJ
FOST KRIZA-U. No. 6. Telefon 7-57

„METROPOL”-ban Caffe-restaurant és elsőrangú cigányzene esténként (1206)

„Melissát” kérjen, ha főnök cukorkát akar!

LEGALCSÓBB BEVÁSÁRLÁSI FORRÁS

costüm-szövetekben, bársonyokban, — vásznakban Blous-selymek — minden színben..... 4*- Lei
WEISZ ÉS MOLNÁR női-dívat áruháza Kolozsvár, Wesselényi-u. 7

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirei (v. Mátyás király-tér) 38. Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — — — Fuvardíjviszterítést és felülvizsgálati iroda.

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210 Szesz nagyraktár

FRÄNDEL EMÁNUEL és KLEIN SÁMUEL kézműváru nagykereskedése 1196 Cluj, Piata Vit. Mihaiu (v. Széch.-tér) 34 Dick-ház.

Börönd- és táska-műhely: Wesselényi-u. 3. Elvállal javításokat és új munkákat olcsón és pontosan 2508-1.

Ezton is tisztelettel értesítjük cégeink t. vevőit, hogy **H. Bayer tejoltó és vegyigyár, Berlin — Beck, Koller & Co, ecsetgyárak, Berlin-Wien — Reichhold, Flügger & Böcking lakkgyárak, Berlin-Wien — H. Schmincke & Co. művészfestékek és kellékek gyára, Düsseldorf** cégektől a csatolt részek, (Erdély, Bánát, Bihar, Maros és Bukovina) egész területére a 0-0 **főlerakatot, illetve egyedárusítást és képviselést átvettük** s miután cégeink összes gyártmányából állandóan nagyobb mennyiségeket kapunk raktárra, t. vevőinket közvetlenül fogjuk kiszolgálhatni gyárainkkal közösen megállapított árak mellett. 0-0 Kiváló tisztelettel **Segesvári és Társai festék-nagykereskedése** Cluj-Kolozsvár, Strada Regina Maria (Deák Ferenc utca) 25. sz. Calea Victoriei (Kossuth Lajos-utca) 10 sz.